

LITERATURA ROMÂNĂ DE AZI,
încercare de sinteză

ATLAS LIRIC:
EUGENIO MONTALE

„OCHI ALBAȘTRI“
nuvelă de Szabó Gyula

GAZETA LITERARĂ

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Anul XIII, Nr. 6 (692) Joi 10 februarie 1966

ORGAN SAPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

8 pagini în lei

ION VLASIU

„PORTRET“

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

DEFINIȚIE

Dilatați pînă la zare forma inimilor voastre,
sîngele minaj-l ritmic înspre mări pe vaduri

vechi,
puneți gîndul să-mpietrească mărginit în sus de
astre,

codrii să vă sune-n gene, peșterile în urechi,
așezați pe virf de munte ochiul vostru cu pupila
scîpărînd încă de-un fulger care vine din trecut,
modelați-vă voi singuri, ca olarii, în argila
învățat să dea sunet clopotelor ce-au tăcut;
printre buze, de săruturi și-adevăr înfiorate,
răsuflarea voastră fie vînt curat din zori de zi,
osul arcuit al frunții nască marmuri de palate,
pectoralii — scut, iar brațul — sabie spre-a le
păzi;

dezmembrați-vă fîntna să cuprindă-n mădular
înfinitul beat de ierburi, nins de foc, orbit de
ploi

și fînut de sine însuși într-o lină pendulare.
Patria e chipul lumii care se visează-n voi.

În pagina 3:

PLENITUDINE
versuri de
AL. ANDRIȚOIU

TUDOR ARGHEZI

CRÎMPEI

Oltenia Felix

Televizorul, care aș fi preferat să poarte un
nume mai puțin științific, știe să se impoace
bine cu spîta oltenească.

Cu pretextul că Bucureștii stau de vorbă cu
Gorjul și Mehedinții, și cu tot felul de județe
dintre Amara și Aluța strămoșească, el
mi-a adus în odaie trei mii de Olteni, plecați
de acasă în invazie cu cobilița și coșurile
pline de ostădată nu cu roșcove și usturoi, dar
cu cărti... Li așteptau în sala Palatului cîte mii
de Olteni încetățeniți în stranie negre în Capitelă,
unde și-a furat Pandurii, Tudorul nostru
din Vladimir.

I-am auzit bătînd din miile de palme și
strîgînd cu toții la fiecare intrerupere de succes.
„Hai Oltenii!“ strîgînd de atac și de izbîndă.

Toate generațiile de călușari băteau podina
cu opincile, de la un pișigoi de-o șchioapă,
de 4 ani, pînă la venerabilul unchiș în vîrstă

de 138 voinicești. Viorile, naurile și țambelul,
înviat din toate strunele lui cu mare însuflețire
au fînut isonele de orgă ale vastului taraf
de hohote cîntate în itari.

Rămîn mîhnit că n-am putut să iau parte
de-a dreptul la marile bucurii, întocmite frumos
de rîvna Televiziunii, citind însumi cîteva
strofe, citite cu accentele și nuanțele ritmului
interior, de către un mecanic de locomotivă,
care a întrecut pînă la inexprimabil, expresia
de execuție și inteligență a profesioniștilor actori,
supranumiți artiști.

Primească în treacă Oltenii mei acest
cuvînt final de omagii, creionat de-a fuga la
coada mașinii de tipar, făgăduindu-le proză
mai lungă și îmbrășișeri mai apăsată.

Hai Oltenii!

9 februarie 1966

DUMITRU MICU

JURNAL

DISOCIERI

De cîte ori asist la discuții
literare savante și mai mult
ori mai puțin subtile, îmi vine
în minte o replică faimoasă:
„Marto, Marto, te grijești și
spre multe te silești. Ci un
lucru trebuiește.“ Acest lucru
e, în literatură, talentul sau,
mai exact, ceea ce Arghezi
numește „har“. Tot restul nu
este (vorba lui Verlaine) de-
cît... literatură. Genurile, specii,
curenți, perioade, olasi-
ficări sînt niște frumoase ge-
neralități, cu care se obțin „ti-
tluiri științifice“ și „dr“, fapt
de dreptul de a se „imp“, în fapt
nu fără urmări pozitive în sta-
tele de salarii. Astfel de ab-
stracțiuni dau însă puțin bă-
taie de cap nu numai spirite-
lor docte, dar și unor literați.
Spre a nu merge prea departe,
iață-l pe bunul meu prieten Va-

sile Nicorovici manifestăndu-și
— într-un articol de perfectă
urbanitate — constatarea că,
într-o „încercare de sinteză“,
cineva (de fapt, sint doct, cum
se poate vedea pe copertă) con-
cede spiritelor dogmatice
nobila preocupare de a stabili
dacă reportajul e gen sau specie.
Mai mult însă, înfinit
mai mult îl intristează afir-
mația că reportajul e creație
artistică, în măsura în care își
depășește condiția, perspectiva
literaturii fiind antireporterice-
cească.

Nu rezist impulsului interior
de a mărturisii că, de
cînd a apărut articolul său în
Tribuna nutrește și mai multă
stimă pentru prietenul meu.
A-ți iubi profesia, a-ți apăra
cu fermitate și promptitudine
domeniul în care lucrezi este,

evident, un lucru mai mult
decît lăudabil. Ceea ce mă in-
trigă, nu în cazul de față
ci în genere, e obstinția mul-
tor de a gîndi aproape ex-
clusiv categorial. Critici o des-
cripție plată, și se reproșează
că n-ai simțul naturii. Ignori
o compunere de inspirație ci-
vică, inexistentă artistic, ești
suspectat de nereceptivitate la
poezia socială. Sau, invers, te
destăinuie sceptic în ce privește
posibilitățile vreunei specii sau
orientări literare, afirmîndu-ți
în același timp credința în pu-
terea talentului de-a revitalizeza
orice gen și specie? ei bine,
se vor găsi unii care vor avea
sentimentul că în dolia la asu-
pra speciei sau orientării cu
pricina e un atentat pieziș im-
potrivă lor. Lucrurile nu sînt,
desigur, simple. Numai cineva
care ține morții să fie origi-
nal, indiferent, la ce nivel,
poate contesta necesitatea ca-
tegoriilor, și noțiunilor, a ge-
neralizărilor științifice. Dacă
le ironizez uneori o fac nu-
mai din oroarea de exclusi-
vism, de intoleranță, de mon-
struos. A avea în vedere doar
generalitatea, desconsiderînd
particularul, concretul, e tot
atît de opus gîndirii mature
ca și refuzul de-a opera cu
concepte, cu generalități. În
proceul percepției artistice,
concretul capătă o însemnă-
tate primordială, chiar exclu-
sivă. Nu admirăm genuri, specii,
ci tablouri, simfonii, poeme,
statui. Nu genul, curențul, pe-
rioda, conferă valoare și via-
bilitate operii, ci dimpotrivă
aceasta se justifică prin capo-
doperele lor reprezentative. Ce
ar fi Renașterea fără Leonar-
do, Michelangelo și Rafael,
romantismul fără Victor Hugo!
Mai anii trecuți a fost con-
testat la noi simbolismul. Curen-
tului i se pot descoperi, într-ade-
văr, destule metode, dacă se
face abstracție de poezii care
au creat în atmosfera lui. Însă
de îndată ce zici Verlaine,
Mallarmé, Jules Laforgue, si-
tuația se schimbă. Personali-

TRAIAN FILIP

Ager iris al mării

Ce sînt digurile? Crinzi de
beton, piciorule de crab, tenta-
cule ale orașului-port care în-
hată marea neliniștită, gheare
ascuțite ce se înfig în trupul
albastru al apelor, falci care
mănîncă talazuri, ziduri de ce-
tate marină menite să înfrîngă
agresiunea valurilor și să adă-
postescă, în fortăreață, meta-
licele nave ce vin la popas și
odihnă. Pentru a apăra noul
port maritim de la Constanța,
digurile cresc zi și noapte. Di-
gul de larg a atins sase sute de
metri lungime. Digul de sud a
avansat pînă la cota 870. Un
modern poligon de prefabrica-
te, care va deservi construcția
digurilor, este pe cale de a fi
încheiat. În lupta cu marea
omul este din ce în ce mai pu-
teremic. Plăcîndu-mi să trăiesc
această realitate, am străbătut
tărîmul cu senzația ciudată că
mă aflu într-un peisaj polar.
Pescărușii se vinzoleau deasu-
pra apelor și poposau pe
gheața din Tomis. Mugetul va-
lurilor se auzea stîns iar apele
mării licăreau printre sloiuri
verzi, ca niște platoșe, bolnave
și obosite. Coaja care acopere
rea golful din fața plajei părea

destul delăsă și se întindea
compactă la capătul de
nord al Ții Y, în timp ce
poarta băii Tomis, ca un
clește gătise stringă, lăsa
să se întri ael fluviu ver-
zui ce înză spre larg.
Cînd so a năvălit pe
dig, o adă fecie mi s-a
arătat ocl Sîncile, erau
care au înțalazuric, erau
turnate în strat gros de
gheață trață. Digul, o ga-
lerie de ogărea lăiat în-
tr-un masivare. Pe alocuri,
scuturată daluri, plapoma
de gheață trunțuroasă, cu
stropi uriasciorchini îm-
prietriți. În părți, poighi-
ta era aparense coaja ime-
diat ce o am cu bratul.
Zidul de bveca axifel de
horbote sticle se sfărîmau
și cădeau loarele mele
cu sunete der. Tapete lu-
citoare, o uminte gla-
zurată făcîrîmul spre
capul digului-vărată ima-
gine de dechdinav. Scă-
riile înșile e sticlă, iar
blocurile păreau kuburi
enorme de zuse la toșii
în ceașca abta mării în
locul unde itara să mă

scald, toate stîncile erau înfă-
țate ca niște perne albe sau
cenușii. Sub draperiile străvezii
se ghecia anatomia pietrelor și
în multe locuri suvoalele de
apă au rămas în aer, sub forma
unor ciucuri și franjuri, sub
forma unor crengi subțiri și no-
duroase. Bolovanii păreau scoici
de sidex și sare, iar unii dintre
cei îmbrăcați pe dinăuntru cu
alge și mușchi verde, se iveau
la marginea apei ca niște ca-
pete acoperite cu calote de
plexiglas. Banchize în miniatu-
ră întepeniseră la tărîm. Apa
trecea din cînd în cînd peste
ele, mingiitoare sau aspră,
tipînd. În spațiile dintre blocuri,
dincolo de stalactitele de cal-
car glaciari, apă se zbătea și
gema ca într-o încăpere de
peșteră sumbră. Matul era sol-
zos, se încălzea încu de secre-
țiile mării, de apele transparente
care deveneau sticloase și
întepeneau în contact cu el.
Dintre bolovanii se desprindeau
cînduri de rațe sălbatic, care
înaintau printre micile banchi-
ze, la pescuit. Erau albe cu
negru pe spinare, aveau clocuri
ascuțite cu care înaintau pline
de prudență, de parcă ar fi vrut

să întepce ceva, să scrie cu o
peniță în apa albaștră ori să
săgeteze pești sommolentii. Une-
le dispăreau sub apă cîteva
minute și răsăreau dintr-odată
înfulecind prada albă. Vîntul
nu conțenea nici o clipă și mă
împingea mereu spre zidul a-
cestei cetăți de gheată.
Am trecut peste bolovanii spre
faleză, la adăpost, și am privit
o vreme, print-o poartă de fier
ruginit, catacomba ce se des-
chide la malul apei. Tunelul
pietruit intra sub pămînt, ca să
urce spre frumoasa clădire de
deasupra. Bazinul portului To-
mis era gol. Vasele au fost re-
trasse, navigația de promenadă
a încetat de mult. Pilonii de-
barcaderului arătau ca niște
pinguini la sfînt, în partea din-
spate. Cazinou. Înaintînd pe
cheiul pustiu, priveam mișca-
rea lenesă și ascultam fosișirea
de mătășă, de stufe cu fir me-
talic, a sloiurilor tăiate în su-
prafețe colțuroase, care se ne-
țeau treptat, mișcate de vînt
de-a lungul tărîmului. Sloiurile
păreau niște frunze verzi de
nufăr, niște umbrelle goase și
cântau să se îngrămădească,
pentru a ascunde cu desăvîșire

suprafața lichidă. Pescărușii a-
doră aceste locuri, fac salturi
rituale și zboaruri admirative,
scot țipete lugubre, un gîgîit,
un măciit neliniștit, în care se
pot distinge împături, vaiete de
durere, chemări și plînsule pa-
tetice: Vai-Vai! Auuuu! Fugi!
Tiii! Tiii! iar din cînd în cînd,
sirena vreunui vapor le rînd-
punde din larg, cu un sunet
uriaz, de titan metalic zgîndărit
din somnul lui de amiază. Pes-
cărușii roiesc, dau impresia că
sînt presărați din cer, că se
vinzolesc într-un virtej. Et cad
și cînd sînt gata să atingă su-
prafeța de gheață, găsesc pu-
terea să se salte din nou în
văzduh, să evite contactul brus-
cu sloiurile, dar la un semn,
toți convin să se adune la un
sfat pe gheața portului. Tomis
și se sfădește nemulțumii, pî-
rînd de departe un morman de
scoici, un pumn de nisip sau o
grămadă de pietricele pușe pe
o tavă. Am găsit un capăt de
sîrmă atîrnînd peste dig. Lovit
de ape, capătul acesta ruginit
s-a îmbrăcat treptat cu suluri
albe de gheață, pentru ca, în
ele din urmă, să semene cu o
dorogă.

Ridicat pe faleza înaltă, la
Kilometrul 4, pe locul denumit
Vile Vechi, în partea de sud
a orașului, Farul Nou are 58 de
metri înălțime și poate fi zărit
de la mari depărtări. În Con-
stanța urcăm de cîteva ori
cele 144 de trepte ale minare-
tului moscheii. M-am suit în
turnul Bazilicii. Am stat în
timpul verii ceasuri întregi în
cerdacul geamiei Hunchiar, dar
Farul Nou nu l-am văzut și
acum mă atrăgea cu grația,
enigma și farmecul unui simbol
modern. Pe șoseaua de coborîș,
străbătînd orașul pe sub um-
brele mari ale blocurilor-torn
(foi dintr-un uriaz album ar-
hitectonic), am ajuns în cartie-
rul mărginaș, în preajma Fa-
rului Nou. A turnului de beton
în formă de trunchiul de con cu
trei fete, purtînd în creștet cu-
pola de aluminiu, ca însăși o
piramidă cu virful în jos. Fa-
rul Nou se află la peste o milă
marină de Farul Portocaliu din
capătul digului, și de puțin
timp a preluat sarcina acestuia
la aterizarea navelor. Familia
Farului Portocaliu, alcătuită
din Farul Verde și Farul Ro-
șu, marchează intrarea în bazi-

nul docurilor și a portului. Ele
sînt singurele care continuă să
activeze, deoarece Farul Ce-
novez a rămas în spatele Ca-
zinoului, ca o simplă și tăcută
piesă de muzeu.
Acum, întreaga atenție este
cucerită de Farul Constanța A-
terizare, al cărui proiect îndră-
neț aparține unui inginer ro-
mân. Construcția a decurs re-
lativ repede, cu forțe locale,
însă vigia, corpul metalic de
sus, a trebuit să fie ridicat cu
ajutorul petroliștilor. Prezența
Farului Nou în Constanța a
devenit o realitate vie, foarte
palpantă. Nu se poate să ieși
noaptea pe terasele orașului, să
iei masa la Cazinou, ori să
treci cu trenul de-a lungul tăr-
îmului, și să nu zărești fascinan-
tele fasciole ale Farului de
Aterizare, care mătură vîzdu-
hul și trec, asemenea unor spi-
ce enorme, pe un diametru de
aproape o sută de kilometri,
deasupra Mării Negre și a tăr-
îmului dobrogean, atrăgînd în
cerul lui de foc navele care
vin din neantul apelor, lumi
nindu-le calea. Farul le cu

(Continuare în pag 4)

(Continuare în pagina 4)

Al. Andrițoiu

PLENITUDINE

sol

Cu urme de legende și stele vin din munți,
pîndit de animale și fabule. Și-mi trece,
iobagă, umbra lungă peste naive punți
la ape aclamînde, prin zodiacul rece.

Pe-aici trecură astre cu mersul lor rotat,
descoperind pe boltă sublimă evoluții.
Eu vin din munți cu scripte de scrib
inscrisurat pe tronul larg, de aspre ciocniri și
revoluții.

Aduc în piept o harpă și-un flaut în femur,
cînd trec prin văi fertile și bîlînde —
poezie.
Ca limba de pendulă ritmează brașu-mi pur
între aceste clipe și între veșnicie.

Sosesc din munți. În ochi-mi olimpici
veji citii
g'bastra moșiune a cerului, de pace,
cocorii să o poarte-n delir spre miazăzi
și cu garoafe-arabe s-o poarte iar încoace.

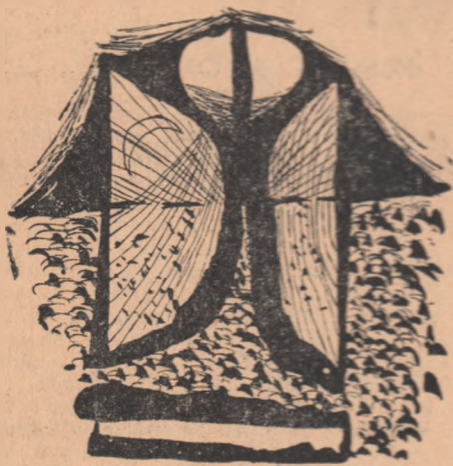
Să simt cum peste vîrstă plutește zborul
lor,
cum, dincolo de frunte, e calma lor
escortă,
și cum zvicnește pulsul, al continentelor,
în pieptul meu balcanic și-n frageda-mi
aorii.

Și cum, prin lumea mare, peste peștri
hazard,
peste pescari cu ape și grădinari cu crinișii,
ca din zăpezi se-agită, pacific, un stîndard
aducător de stimă și purtător de liniștii.

După cum cred, și timpul din munți a
coborît
dînd valurilor joase măsura înălțimii:
Pe calendar-i tînăr, cu sînge, hotărît
noi am fost dintre-aceia ce iscălră primii.

Acum lumina beată ne bate peste frunzi
în clasice și clare și drepte atitudini.

Cu urme de legende și ode, vin din munți
ca sol al cugetării și-al purei altitudini.

zbor

Nu știu ce se întimplă,
dar stau de frumusețe și de gîndire ros,
cu degetul cel mare adus solemn la tîmplă
ca un copil de școală care-a gîndit frumos.

Provinciile vaste din sufletul meu cald
se-torc ca o aripă în jurul frumuseții.
Priviți cit de cu seamă trăiesc și cit
de-nalt,
în patria lui Toma, zis Alimoș, poezii!

Și trec cu piept de aur, medaliat sever,
prin spațiile vaste,
prin cercuri mari și-albastre,
cu pieptul meu de aur trec prin
deplinul cer
cu românescul freamăt al conștiinței
noastre.

stampa

Orașul e ca stampa,
desenul uniform —
Aprinde, mamă, lampa
căci nu văd cum să dorm!

Orașul e totuna
cu-al nopții cloroform.
Aprinde, mamă, luna,
căci nu văd cum să dorm!

București — fîntina turcească

Turciță, tu, fîntină, — călcîiul pietrei ros,
și lacrima-ți căzută, din ochi, aproape
moartă.
Thesalii și Arcadii pe drum alunecos
spre Asia te poartă, către Sublima Poartă.

Și cum tu curgi în sine-ți ca butur-un
paata rei
și dormi, aproape oarbă, cu soarele-n
măjloc,
ești ca un joc al cheer, al secei și-al iden,
un joc de-a înfîntul, un tragi-comic joc.

Ci, mergi. E o migrare în tot mai
slabo-ți apă.
se joacă foarte searbăd,
cîntînd pușin de tot.
Dor de sultani te scurmă
și-ahotman te sapă,
tu, duh și, fără seamăn, argint fanarui.

Dai tuturor iluzii de strună și răcoare
și li săruși cu buza de cer și li îngini, —
din soare către lună suavă călătore,
pensionară însăși în liga de fîntini.

Pe unde treci e verde, pe unde stai e alb
și e o clară oază pe unde mi te strecuri,
iar trandafiri cu sunet de mucenici și calp
îți fac cu viclenie și cin salamalecuri.

O! Tu visezi, desigur, emiri, viziri, huzururi
și pești tăiați în aur, prin lacrimi mari
plutînd,
sub arbori care mișcă în climate dulci
de-a pururi
cu dibăcii de creangă ce saltă și nu mint.

Dar îți întorci din drumuri bătrînele
sandale
în care colb și albe petale nu încap —
fîntină de smerenii, cu ochii de migdale
și cu un fes de taină ce cade strîmb pe cap.

Latinizată umbră a amintirii mele,
cu duhul de la Bucur pe ciutură adus,
la lauda de lună,
la lacrima de stiele,
fîntină, azi cu țara, și cu dactilul spus.

Te mută versu-alături de slava Banduziei,
și de Carpați te leagă și aripi albe-ți cresc,
fîntină seculară,
de aur gura fiei
aceluia ce-ți soarbe destinul românesc.

O cofă vine pură, la orele solare
și-așa ca Andrițoiu vin bunii tăi droneși;
ei suflet și-aplicații mespus de literare
să-ți soarbă niște piscari de cer și
frumuseși.

într-o fostă mahala

Pe drumul Sării cînd trecem sărarii,
cîntăm timpului lîtra dîcoș.
Vîntul halbită, turco-cîntararii
de Lene ochii și întorcem pe dos.

Era și-o circionă: „Plata-albăstră”
ca o poezie și un strop de stea,
și-a care doarme-n jîl boama noastră
vîntul că soarbe toată Dumbrăa.

(O jacă-n cartier, ispovedită,
și dată prin care fe! de fe!,
canta-o picură prafășă
în poză să la mine-a portofel.)

Ploaia ca-n alte-almă plavaste ere
prin noaptea crîșnelor și, virtuos,
în candelile halbelor de bere
o lacrimă se aprindea frumos.

Și stirbe, vai! stătuile în piață!
Cîșmelele cu mame dulci de flori!
Și vîrsta mea cu voci de precupeții!
Și orbii glizerist — copii! din flori.

Și iar trecem ca un prohod sărării.
(spre ocol? spre averi? spre cîmîtir?)
Vechi mahalale-achise în frîntării
ca somn horolă din fir de patrafir.

Nu dărimați fără a face poze!
Pictați burii! Aici, fără folos,
doi cavaleri ai celor două roze
s-au înjunghiat pentru un sex frumos!

pămînt autohton

Acest pămînt-poet e inspirat
și față-n față stă cu poezia!
Pendulele milenilor bat
aici, întruchipindu-și veșnicia,
legînd albastrul cer cu călimara.

Ci eu, întru lumina cea de seară,
adun încet, cu brațul meu sărac,
cuvintele-mi ce s-au topit prin veac.

O halima de nopți, fugind de vise,
am stat cu Crișal dar pe manuscrise.
Ții mînte? Și puteam să dorm, ca luna
cea purtarea:ociă, strîmță, albă,
ca aurul pierdat întotdeauna
sau tălmăcit într-o momentă călpă.

Dar eu voi pune stelele agrafe
la fețele frumoase și boeme.
Iar pe momete am să bat garoafe
și pe garoafe am să bat poeme!

căutîndu-mă

Și ce departe sînt de mine uneori!

Atunci gonesc să mă ajung din urmă,
cu bicicleta „Dyament”. Dar, printre flori,
se-nacără roșile și goana mi se curmă.
O! Ce departe sînt de mine uneori!

Și vag mă caut prin fotografiile,
prin rime, călimări, petiții, teze,
dar toate sînt cu stăif, cu plombe și proteze,
sînt melancolice, iau doftorii.
De ce să credem în fotografiile?

Atunci smulg filele din calendar
să mă găsesc în sărbători statornice;
sau tot desfac în oase înfime ceasornice,
să-mi caut soarta de ceasornicar,
dar nu sînt sînt, n-am stirpe-n calendar.

Mă caut uneori prin buletin,
prin buzunar, în nuferi și-n lunete, —
cu unghiile lîngă tîmplă, pure baionete, —
dar iarăși plec spre-acolo de-unde vin,
spre data nașterii din buletin.

Așa se-ntimplă azi cum a fost ieri,
eu am un eu ce nu a fost și nu-i cuminte, —
ca pe o mîngie mă arunc'nainte
și cînd să o ajung nu-i nicăieri
și mă trezesc că nu e zi de azi fierbinte,
ci zi de ieri.

Va trebui desigur să-mi pun cursă,
momeli cu cocos, acadele și migdale,
la ceasuri dulci, pe line intervale,
pe undeva sub cer, sub Marea Ursă,
ca, mie credincios, să-mi cad în cursă.

Dar nu se poate sta mereu cu sine,
noi uneori ne mai îndepărtăm de noi, —
mai sînt și-n alte piese eroice eroi
cărora singuri nu le vine bine.
Știți? Pomul moare singur lîngă sine.

plenitudine

Trecînd și lanul și cetatea,
cu ochi frumoși de semizeu,
le caut causalitatea
uîtînd că totuși eu sînt eu.

Cu fruntea mă lovesc de sfera
cărnoasă-a unui fruct ciudat.
Semințele din fruct, prin era
luminilor m-au căutat.

La clarul soarelui și-al lunii
ele m-au fost găsit poet,
dînd laudă înțelepciunii
pe aripi albe de caiet.

O! Simpla mea filozofie
cu drum ca sabia de drept!
Ai lut fertil ca o cîmpie
și pisc de munte înțelept.

Luceferii din cer spun iară
că am un suflet cît o țară.

poem

Ascultă porunca de la rădăcini
în dulcea excitare de lumină,
ca să te-nalți cu trîmbițe de crini
dintru scandarea ta mereu latină.

Cu tot ce-a fost să stai contimporan,
mult mai curat decît candoarea spumii,
și-ngemînat cu Forul lui Traian
să urci în sus istoriile lumii.

Sublimul meu, de piatră, obelisc,
pentru acei ce nu vor să te creadă,
arată-ți capul ca un vîrf de pisc
și creștetul, precum un vîrf de spadă.

sens

Beții de opiu, moleșeli de-absinth,
nîrvane, sul jucat greșit pe deget,
brățări ce cîntă în mișcări și mint,
arvune date morții, fără preget,

culoarea vie-a băuturii dulci,
beția timpului, lingoarea mării,
e clipa, veac poros, să mi te culci
la ora strictă a dezagregării.

O pilă fină, vîrf de diamant,
tot subțînd verigi, mîhnește lanțul.
Sub chiparos mai stă un loc vacant,
cu vîrf de os se scrie mort bilanțul.

Alt veac în roșu urcă la nadir,
cu ochi deschis spre alte spații vaste,
și crește ca un fir de trandafir
din lutul pur al înălțimii noastre.

Ochi albaștri

— Ochi! Păi de-ar fi fost numai alții...
Tăcând amândoi, îngădurau.

II

— Înainte de a se fi înțeles bine de bădărașii celor doi perechi de ochi albaștri, din casa lor, înaintea ușii, se auzi un zgomot de pași care se apropie de ușă. Simțeau că se apropie de ușă. Simțeau că se apropie de ușă. Simțeau că se apropie de ușă.

Ochi albaștri nu vedea, va să zică, decât că el, sau în țara țara, nu se dă la țintă, nici de la freată deșănțată, nici de la înălțat-oasă pentru pînă, nici de la primăvară creșterea pe care o avea înaintea lui, nici de la sălbătici și războaie în grădini. Pe cea din față nu se vedea. Pe bădărașii care priveau neîncreștător, de trei ani de zile, în ochii lui, ochii albaștri nu vedea. Pentru că, înaintea lui, nu văd ce se întâmplă în fața lui, ci doar înaintea lui.

Verbele gale pe care le rostise unul și celălalt erau deosebit de scurte. După două săptămâni de vorbă, ochii albaștri erau deosebit de scurte. După două săptămâni de vorbă, ochii albaștri erau deosebit de scurte. După două săptămâni de vorbă, ochii albaștri erau deosebit de scurte.

de epinia publică reprezentată, în cazul nostru, de cele două perechi de ochi albaștri. Opinia publică ce nu l-ar fi lăsat în rușinea lui, dacă el ar fi rămas singur în casa lui. Timpul era mai ales în fața lui. I se lăsa gura din epine.

El? Dacă așa stătea lucrurile, dacă două luni în urmă, când el și ea se îndrăgiseră, trebuia să se bage și el în cap gîndul acesta și să se arate superior cu așa ceva. Deși — și-l dădea și drept — plină stătea în gura lui povara pentru care îl plingea lumea.

Fără să-l fi vădit că gîndul că de-acum înainte îi va fi și lui mai greu. După trei ani de muncă și fără să-l fi vădit că de-acum înainte îi va fi și lui mai greu. După trei ani de muncă și fără să-l fi vădit că de-acum înainte îi va fi și lui mai greu.

— Trei ani, din stat singur lângă nevastă-bolnavă, o-a simțit că face un sacrificiu. Mai dureros îl se pare simțea că face un sacrificiu. Mai dureros îl se pare simțea că face un sacrificiu.

— El? Alina le-a fost și mai greu. La urma urzilor, dar după ce a vădit! Din partea ei bine și-a spus. Numai să-l fi vădit! Din partea ei bine și-a spus. Numai să-l fi vădit!

— Nici un sfîrșit, și nici în gînd celor doi perechi de ochi albaștri. În fața ochilor albaștri, în fața ochilor albaștri, în fața ochilor albaștri.

— El? Alina le-a fost și mai greu. La urma urzilor, dar după ce a vădit! Din partea ei bine și-a spus. Numai să-l fi vădit!

— Nici un sfîrșit, și nici în gînd celor doi perechi de ochi albaștri. În fața ochilor albaștri, în fața ochilor albaștri, în fața ochilor albaștri.

— Dar ce-a mai frumuseț răpădat pentru acești ani de viață, pe cei doi nevastă-bolnavă? Înțelegem că să-l fi vădit că de-acum înainte îi va fi și lui mai greu. După trei ani de muncă și fără să-l fi vădit că de-acum înainte îi va fi și lui mai greu.

— Dar ce-a mai frumuseț răpădat pentru acești ani de viață, pe cei doi nevastă-bolnavă? Înțelegem că să-l fi vădit că de-acum înainte îi va fi și lui mai greu.

— El? Alina le-a fost și mai greu. La urma urzilor, dar după ce a vădit! Din partea ei bine și-a spus. Numai să-l fi vădit!

— Nici un sfîrșit, și nici în gînd celor doi perechi de ochi albaștri. În fața ochilor albaștri, în fața ochilor albaștri, în fața ochilor albaștri.

— El? Alina le-a fost și mai greu. La urma urzilor, dar după ce a vădit! Din partea ei bine și-a spus. Numai să-l fi vădit!

— Nici un sfîrșit, și nici în gînd celor doi perechi de ochi albaștri. În fața ochilor albaștri, în fața ochilor albaștri, în fața ochilor albaștri.

Bărbatul pricepu pe dată ce anume le adusesse pe cele două femei. Ele, la rîndul lor, bănuiau că bărbatul stie... Așa încît explicațiile ce-ar fi urmat constituiau o simplă formalitate. Dar o formalitate peste care nu se putea sări. Rămînea totuși important felul cum această chinătoare formalitate avea să fie împlinită.

El era dispus să întreprindă ceva ce să ușureze situația în care se aflau cele două femei. Simțea că greul apăsător pe umerii lui. Le pofti să șadă... doar erau rude venite din satul vecin să-și vadă sora bolnavă, și sora lor bolnavă era nevastă lui, care zăcea în odăia de alături. Ea dormea. Asta era bine. Mai ales celor două femei le venea tare bine, dar deocamdată nu știu cum anume să profite de împrejurare. Două sate stăteau cu ochii pe ei tîmpăniți, adică pe cele trei femei și pe el, soțul bolnavului. Două sate le țineau în seamă faptele, vorbele, purtările. Pentru cei trei oameni sănătoși privirea lumii din amîndouă satele, ațintită asupra lor, era o grea povară. Bieteii bolnave îi ajungea propriii suferință.

Din supărătoare atenție cu care-i urmărea lumea, bărbatul nu pricedea deocamdată decît simțămîntele de compătimitere și de recunoaștere a vredniciei lui. Simțămîntele care, firește, mai ales spre el se îndreptau. Dar care îl cam lăsau rece. Căci pentru el important era mai ales ce se învecinase a crede el despre sine însuși.

Știa că cele două femei veniseră să-i ia nevasta. Două sate stăteau cu privirile ațintite asupra lor. Surorile bolnave abia acum își dădeau seama de asta... Timp de trei ani priviseră, așa zicînd, cu brațele încrucișate, cum el, bărbatul, nepriceput — ca orice bărbat — în treburile gospodăriei, se chinase îngrijindu-l pe sora lor mai mică. Va să zică, acum începuseră și ele a-și da seama!... E drept, nu s'ie rostiseră, după datină, legămîntul: „Jur să-ți port credință și la bine, și la rău, pînă la moarte!” Cuvintele acestea nu fuseseră găndite de el, nici nu s'ie amîntea să le fi rostit vreodată. Îi rămăseseră în suflet nu ca un jurămînt al lui, ci ca un fapt al ei, cîndva din gura altora. Așînd însă în vedere că odinioară stătuse și el amîna, cu pirostrile pe cap, ca tot omul, își zicea că probabil le-o fi mormăit și el.

De trei ani femeia zăcea neputincioasă, fără ca să-și fi trecut vreodată prin cap că numai jurămîntul îi leagă de ea. Abia acum își amîntise formula sacramentală ce se rostea la canonice. În amintire, el nu cuprîndea însă și bălustrada din bucurie, lustruită de mii de mini, ci numai crîja neobișnuită, erolă și cojită de mîna lui. Gîrja de care se sprijină și azi cînd o ia pe bolnavă în circă și o duce în grădina ca să-și arate că, iată, și tîra de roșu, sădăra și rădăcina de mîna lui, tot roșii face. Na, ocazi!

Nu i se puteau cunoaște pe obraz nici amărăciunea, nici umbra gîndurilor triste. Zbrîncituri avea el destule, nu-i vorbă, și erau destul de adînci ca să-i țeară umbre pe față. Fața lui aducea mai curînd a schișă, decît a desen terminat.

Le aștepta pe cele două surori să spună de ce au venit. Știa bine că n-o să auză din gura nici uneia din ele vorbe precum: „Hai să zic eu, asadar, ce ne-a pus pe drumuri!” Omul stătea cu urechea cîntă, nu cumva să-și scape vreun cuvînt, cînd o veni vorba... Pentru moment însă, conversația se rezuma la o simplă pălăvrăgeală din care era greu să prindă esențialul: pîrea o moviță de pietre false printre care nestematele erau greu de găsit.

Începură a se informa reciproc cine a mai morit în ultima vreme în cele două sate. Oamenii din cele

doi sate se cunoșteau destul de bine între ei. Tocmai de asta fi și urmărea lumea cu atîta atenție pe ei tîmpăniți...

Amîndouă surorile erau femei durdulii, cu obraji rotunjiți și ochi albaștri, niște ochi albaștri care n-aveau nimic deosebit, erau ca toți ochii albaștri din lume, reflectau sinceritatea și un sentimentalism iociv. Cea mai vîrstnică scăpă un oftat. Dar un oftat care nu venea din durerea inimii, ci mai curînd din tainica bucurie la gîndul nerostit că ea și cealaltă soră o bolnavă sînt bine-sănătoase. Un oftat ce atunci cînd aduimea ispititorii aburi de ciobă, care prevestesc plăcerea iminentă a ospătului.

— Tare s-a ogîrjit biata Anica de cînd n-am mai văzut-o noi, zise cea mai mare dintre surori. Era primul indiciu despre rostul vizitei celor două femei. Era urmarea firească a oftatului de adineauri, oftat care o integra oarecum pe bolnavă printre morții despre care tocmai pomeniseră. Era semnalul ce voia să spună că e tocmai timpul să se înceapă dezbaterile problemei care, deocamdată, plutea în aer. Tăstrei înțelesese semnalul și avură un sentiment de ușurare constatănd că, încet, încet, vor ajunge a se sfîșii despre ceea ce le venea destul de greu să înceapă a vorbi.

El tăcea. Pentru el, faptul că nevastă-sa se ogîrjise îngrozitor nu era o noutate. Așa încît n-avea de ce să zică nici da, nici ba. Mai ales că-și dădea bine seama: constatarea celor două femei că sora lor a slăbit groaznic nu era decît un pretext. Un pretext de a i se reproșa tacit că n-a îngrijit de nevastă-sa așa cum ar fi trebuit! Sau poate și un pretext de a-și mărturisii, ele, remușcarea că atîta vreme nu i-au purtat de grijă surorii lor. Omul tăcea așteptînd...

— Ai băgat și tu de seamă cît a slăbit, așa-i? zise iară sora mai mare. Zău că-ți vine să-ți iei cîmpii, cînd o vezi...

Cea mai tînăra socoti că cealaltă a făcut o aluzie prea aspră și interveni:

— Ce te miri? De trei ani, sărmana, nu s-a mai ridicat din pat!

— C-o fi, că n-o fi, da' rău mai arată. Nu știu cît o mai duce-o...

— Ehe! I de nu era cumnată! ăsta al nostru s-o-ngrîjească, pîn' acum dădea ortu' popii!

— Nimic de zis! 'mnealul și-a făcut datoria cu vîrf și-nedat!

— Ehe! Cînd faci așa, numa' din datorie... — Asta-i drept. Nu că zic... Da' vorba aceea: cînd faci ceva numa' să nu poți zice că n-ai făcut, se duc boii dracului!

— Și mai al naibii se duc cînd o faci numa' de teamă că ai jurat... — Ei! Și de teama jurămîntului... Da' mai mult decît de jurămînt, trebuie să-ți seamă de zice lumea...

Ana sîmbea, puțin cam rusinată și totuși și cam mîndră de împrave pe care o făcuse atunci. Zimbea pîndră a spune că niciodată n-ar mai face o asemenea trăsnăie. A fost o drăcie pe care numai o dată în viață și-o poate îngădui cineva. O singură dată în viață, într-o clipă de tînerăce nebunie. Dar că... nu-i pare rău.

Și tot ea, apoi, zăcuse bolnavă atît de lung timp în casa lor! Ea care umblase atunci despuțiat, prin zăpadă și ger, sub lumina de gheață a lunii pline. Femeia tînăra care habar n-avuse de boală. Nevasta căreia nici prin cap nu-i trecuse că va ajunge să o ducă bărbatu-său în circă, pînă-n grădini. Și nu din joacă! Nu la o petrecere! Ci pentru că n-o mai tîneau picioarele.

Nici lui nu-i venea să creadă că a fost cu puțință așa ceva. Și că acel ceva durase trei ani!

IV

O lună s-a simțit mereu în această stare. Ba, dacă nu pusem la socoteală primele zile, nici măcar o lună încheiată. Nu se împlinise luna de cînd surorile o luaseră pe Ana, și o înmormintară.

— Noroi! pînă la glezne, apăraie de noiembrie... Greagile desfrunzite ale copacilor deveniseră răfo-cu; rălășnițe înfipite în aer adîmca celor înfipite în pămînt.

El țesea primul pe poarta cîmîturii și plecase cu pași împlectivi spre casă. Ajuns acasă, ațîțase focul, își întinse scurta la uscat, apoi se așezase și el alături, parcă să și-o păzească...

Sigur, îl înfiora tăcerea cînd jurul lui. I se nă-zărea că aude niște voci din camera de alături: „Tu ești sora noastră, Anico! Și-apoi, nu vezi că nici biată bărbat-tu nu mai poartă?!... Cine altul, dacă nu noi, surorile tale, să-ți alina durerile? Să vezi tu ce bine o să-ți fie la noi! Ce n-o să facem noi pentru tine, ca să te vedem iar sănătoasă?! Că... așa cum arăți acum... Doamne-fereste!... Și omu-tu și-a dat seama, că acum e rîndul nostru să vedem de tine!”

Verbe rostite lîngă coșciug: „Ne domînim durerica te gîndul că ne-am învecinat să-ți alinăm suferințele, atunci cînd toți se lepădaseră de tine. Că ai stai lîngă tine pînă-n ceasul tău cel din urmă, și nu sîm întins o cană de apă cînd te plîngeai că-ți este sete. Dar toate au fost zadarnice, Anco! Era prea tîrziu...”

În convoi, tot singur merse. După coșciug mergeau, cu pași nesiguri și bocînd fără încetare, cele două surori ale moartei. Nu se mai găsea printre ele „singura lor mișcare”, așa încît acum bărbatul lor aveau sarcina să le dea curaj.

Am spus: mergea singur tîndu-se cam în spatele celor două cumnate. Își dădea seama că atît și se cuvine. Pentru că nu el, ci ele întinuseră neputincioasei, în ceasul ei din urmă, cana cu apă. Ele îl încheisesea pleoapele. Ele erau cele ce nu putuseră îndrepta oca ce nu se îndreptase cînd, poate, s-ar mai fi putut... Ele duseseră greul ultimii luni de viață a surorii lor. Și asta în timp ce el, prin circumiințe, își căteja gura de amărăciunea adîncă în cei trei ani petrecuți la căpătîiul bolnavei, în timp ce el se culca în închipuire cu trupul ei frumos, zoinic și sănătos, care i se arătase în toată strălucirea lui în acea noapte de cișlegi.

De fapt, toți cei veniți la înmormintare le compătimitau aproape numai pe cele două înfrîntate surori. Ei, care la sfîrșit se cam lepădaseră de biata bolnavă, multumescă-se că i se îngăduie să meargă după

DESENE DE NICĂ PETRE

VASILE PETRE FATI
De la oameni voi învăța
Viața și moartea de foc.
Pentru toate acestea, mai tîrziu,
Negreșit, am să mă rog.

UCENICIA
UNUI POET TÎNĂR
Voi învăța acum cîte ceva
De la iarbă, de la nori;
Izvoarelor mari am să le mulțumesc,
Tulpinelor înalte de flori.

Mă va ajuta și vîntul înalt
Cu puștile lui neștiate;
Poate soarele mare și drept
O să vrea să mă ajute.

Am să învăț apoi de la valuri,
De la păsări în zbor,
Mă vor ajuta și copacii
Ca pe un semen de-al lor.

TELEMAH
Aprinde steaua tatălui tău
plecat pe mare,
și poartă în lumină
arcul boltit al vîrstei.
Vor fi înălțate focuri
și veselii petitori ai morții
te vor urma,
și-un zeu va coborî
în sunetele harpei
pe treptele de piatră.
Ridică pinzele
corăbiilor pe mare,
și-un vînt va bate
vislășilor plecați către destin.
Atunci zeitele vor fi aproape,
și brațul tău

RELACHE
Iată opaci de carton,
într-un vînt fără răd;
Ce înșipite sînt acum
Vestmintele de voievod.

În umbră faldurile cresc
Cu șteptică-n nemșcare.
Luminile din tragedie
Se sting pe trepte-n așteptare

O poezie de lemn veghează
Fantomele întinse,
Și două măști între oglinzi
În cerurile mari plîngînd.

GEORGE DEMETRU PAN
CALM
Știu apele repezi
setoase de șesuri
— oglinzi ondulate
de mii de-nțeleșuri.

Le cîntă salcîmii
din frunze rotunde;
cu dor de noi tîrmuri
cad frunzele-n unde.

În ml — putrezi-vor;
străfundul și clește,
n-au graoză de miluri
sus... valul doinește.

Ca mine de veghe,
tu, culme-zăpadă,
pe ripi nu lăsa-vei
un picur să-ți cadă.

Te-i face de gheață,
luci-vei sub stele
îubită de cerul
strădăniei mele.

NU
Acolo unde n-aș vrea să fiu,
știu liniștea de piatră
pe trifuze morminte.
Acolo unde n-aș vrea să fiu,
soarele nu priveșten
simburul muzicii, cî
nu se înalță-n eter,
nici nu coboară-n infern.

Acolo unde n-aș vrea să fiu,
nu se zbat goalezi
sub polul magnetic
al frumuseții. Nu
vibrează coloana
vertebrală...
galaxiilor cînd spun:
te iubesc!

Acolo unde n-aș vrea să fiu,
nu respiră plămîri
sdrutului prin superbul
dans al zăpezii
irizînd vioriu.

o con vor hire cu GÜNTHER GRASS

Günther Grass e un nume prea cunoscut azi în întreaga lume, ca să mai ceară o prezentare prealabilă. La recenta discuție de la Viena, pe tema romanului, reputatul critic german, profesorul Dr. Hans Mayer și-a intitulat chiar intervenția sa: „Ce părere aveți despre Günther Grass”, cu convingerea că răspunzând acestei chestiuni, oricine își definește oarecum poziția față de orientarea epicii contemporane. Despre autorul *Tobei de tinichea* (1960) și *Anilor cinstiți* (1963) a vorbit de altfel cu competență, nu de mult, în revista noastră, Mariana Sora. Popularitatea scriitorului a crescut enorm în ultima vreme, o dată cu traducerea romanului său în numeroase limbi și cu abundența hotărârilor pe care el le-a luat public în diverse probleme politice. Günther Grass nu s-a sfârșit să participe direct la lupta electorală din R.F.G., să ia cuvântul la mitinguri, înfrind spirite conformiste, să-și vîndă singur, pe stradă, discursurile rostite cu acest prilej și imprimare sub miza de orientare a epicii contemporane. Despre autorul *Tobei de tinichea* (1960) și *Anilor cinstiți* (1963) a vorbit de altfel cu competență, nu de mult, în revista noastră, Mariana Sora. Popularitatea scriitorului a crescut enorm în ultima vreme, o dată cu traducerea romanului său în numeroase limbi și cu abundența hotărârilor pe care el le-a luat public în diverse probleme politice. Günther Grass nu s-a sfârșit să participe direct la lupta electorală din R.F.G., să ia cuvântul la mitinguri, înfrind spirite conformiste, să-și vîndă singur, pe stradă, discursurile rostite cu acest prilej și imprimare sub miza de orientare a epicii contemporane.

La Berlin, am avut norocul să iau parte la ședința de încheiere a adunării pe care o ține în fiecare săptămână „Grupul 47”. Invitația la dădorec criticului și poetului Höllerer, reprezentant de frunte al acestei redutabile grupări literare. De două ori pe an au loc asemenea întâlniri, la care citesc tinerii scriitori și înfruntă apoi opiniile participanților, care numără printre ei figurile cele mai prestigioase ale literaturii germane contemporane. E un fel de examen, deloc ușor, așteptat cu emoție, pentru că în sală sînt de obicei și conducătorii principalelor edituri, iar succesul înseamnă aproape sigur și publicarea. Discuțiile se terminaseră și din ele nu mi-a fost dat să aflu decît o stenogramă rezumată, ingenioasă și ironică. S-a precizat un film făcut în timpul ședințelor, fără știrea celor de față. Comentariul, relativ pasajele din intervențiile vorbitorilor, le însoțea cu expresii ale figurii lor surprinse în timpul lecturilor și adesea în cea mai radicală discordanță cu frazele reproduce. Șansonietistul Neuss a recitat și cântat apoi o parte din *Testamentul său vilinos*, plin de amare și impertinente considerații asupra vieții publice.

Pe Günther Grass l-am recunoscut îndată în asistență după mustața lui groasă și privirile agere sfredelitoare ale ochilor negri. Luîndu-mi curajul cu amîndouă mințile, cum spunea Jerry, am culesat să-l abordez. Timiditatea mea s-a risipit după cîteva minute. Romanierul s-a arătat încântat, aflînd că e cunoscut în țara noastră și m-a invitat să-l fac o vizită acasă, făgăduindu-mi cu această ocazie să răspund la un interviu pentru *Gazeta literară*. Günther Grass locuiește în cartierul Friedenau din Berlin într-o casă cu aer de mică vilă. Surpriza e camera lui de lucru, la care ajungi urcînd două scări interioare. Am bătut la o ușă și am auzit invitația de intrare. Deschizînd, m-am trezit însă într-o încăpere foarte mare și înaltă, aproape goală (doar în fundul ei se vedea un birou și în partea dreaptă, pe jos, maldăre de cărți și reviste). Gazda nu se zărea și abia înforcînd privirea am descoperit-o. În colțul de sus al odăii dinapoia mea, o scară ca de vas ducea la o platformă unde, sus sub plafon. De acolo, de unde la o mașină de scris romanierul bătea neobosit, venise vocea. Günther Grass a coborît zîmbind și m-a pofit la birou. Am început conversația din care extrag ce am fost în stare cu inexperiența mea gazetăreasă să notez.

— Se spune despre d-voastră, domnule Grass, că sînteți un romanier temut. Cărțile d-voastră provoacă scandal, stîrnesc tot felul de reacții. Știu că în jurul romanului *Blechtrommel* s-au ridicat voci speriate de cruditatea anumitor episoade. Nici *Hundejahre* n-a stîrnit mai puțin rezistență în unele cercuri, se pare de astă dată pentru motive politice. Cum vă explcați acest fenomen?

— Cred că romanele mele se leagă de o anumită tradiție narativă germană. Prima e a literaturii picarești. Chiar dacă nu sînt în sensul exact al cuvîntului niște „picaros”, eroii mei, și Oscar Mazerath din *Blechtrommel* și Eduard Amsel și Walter Meiern din *Hundejahre*, trăiesc un destin oarecum asemănător. Varietatea întâmplărilor, mediile diferite străbătute, coincidențele neașteptate sînt ale romanului picareșt și se regăsesc și la mine.

O a doua tradiție e a Bildungsromanului. Acolo se naște o devenire, o dezvoltare. Aici intervine însă o diferență. Oscar Mazerath, așa cum știu nu se dezvoltă. E nu crește fiziceste, rămîne pitic și moralmente își păstrează o ingenuitate totală, infantilă. Ca și în Bildungsromanul tradițional eroul își năzarează formația, dar el nu se dezvoltă. La o structură nouă față de formula romanului picareșt ca și a Bildungsromanului m-a obligat însuși obiectul meu. Sînt partizanul experienței și nu-mi interzice nici o căutare în direcția construcției și mijloacelor narrative sau descriptive. Dar nu mă sperie tradiția. De altfel cred că de la ceva încercat trebuie să plecăm totdeauna.

— În literatura bună, sigur că punctul de vedere moralizator este esențial și inacceptabil, dar el există implicit și eu cred că e inerent chiar în opera d-voastră. Aș vrea să vă întreb însă cum vedeți situația romanelor d-voastră în raport cu tendințele literare actuale ale epicii?

— Am constatat însă că în Franța, atunci cînd au fost traduse, romanele d-voastră n-au întîmpinat reacții similare. Acolo, de pildă, crudițiile din *Blechtrommel* n-au surprins? — În Franța, publicul cititor s-a obișnuit cu călcarea unor din aceste tab-uri. În Germania, anumite probleme mai rămîn încă tabuizate. De altfel, cred că fiecare societate păstrează asemenea tab-uri, firește de diferite tipuri. Mă întreb, de exemplu, dacă la d-voastră ar fi fost acceptată o figură ca Oscar Mazerath al meu din *Blechtrommel*. El e raisonneur-ul cărții și totuși n-are nimic dintr-un erou pozitiv, iar autorul își interzice orice punct de vedere moralizator.

— În literatura bună, sigur că punctul de vedere moralizator este esențial și inacceptabil, dar el există implicit și eu cred că e inerent chiar în opera d-voastră. Aș vrea să vă întreb însă cum vedeți situația romanelor d-voastră în raport cu tendințele literare actuale ale epicii?

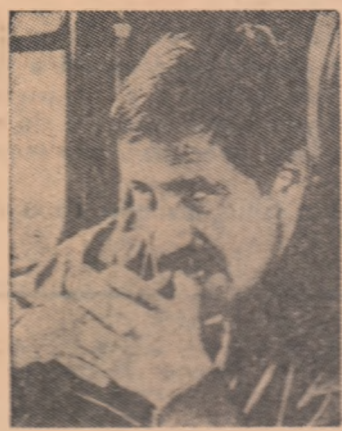
— Am constatat însă că în Franța, atunci cînd au fost traduse, romanele d-voastră n-au întîmpinat reacții similare. Acolo, de pildă, crudițiile din *Blechtrommel* n-au surprins? — În Franța, publicul cititor s-a obișnuit cu călcarea unor din aceste tab-uri. În Germania, anumite probleme mai rămîn încă tabuizate. De altfel, cred că fiecare societate păstrează asemenea tab-uri, firește de diferite tipuri. Mă întreb, de exemplu, dacă la d-voastră ar fi fost acceptată o figură ca Oscar Mazerath al meu din *Blechtrommel*. El e raisonneur-ul cărții și totuși n-are nimic dintr-un erou pozitiv, iar autorul își interzice orice punct de vedere moralizator.

— În literatura bună, sigur că punctul de vedere moralizator este esențial și inacceptabil, dar el există implicit și eu cred că e inerent chiar în opera d-voastră. Aș vrea să vă întreb însă cum vedeți situația romanelor d-voastră în raport cu tendințele literare actuale ale epicii?

— Am constatat însă că în Franța, atunci cînd au fost traduse, romanele d-voastră n-au întîmpinat reacții similare. Acolo, de pildă, crudițiile din *Blechtrommel* n-au surprins? — În Franța, publicul cititor s-a obișnuit cu călcarea unor din aceste tab-uri. În Germania, anumite probleme mai rămîn încă tabuizate. De altfel, cred că fiecare societate păstrează asemenea tab-uri, firește de diferite tipuri. Mă întreb, de exemplu, dacă la d-voastră ar fi fost acceptată o figură ca Oscar Mazerath al meu din *Blechtrommel*. El e raisonneur-ul cărții și totuși n-are nimic dintr-un erou pozitiv, iar autorul își interzice orice punct de vedere moralizator.

— Am constatat însă că în Franța, atunci cînd au fost traduse, romanele d-voastră n-au întîmpinat reacții similare. Acolo, de pildă, crudițiile din *Blechtrommel* n-au surprins? — În Franța, publicul cititor s-a obișnuit cu călcarea unor din aceste tab-uri. În Germania, anumite probleme mai rămîn încă tabuizate. De altfel, cred că fiecare societate păstrează asemenea tab-uri, firește de diferite tipuri. Mă întreb, de exemplu, dacă la d-voastră ar fi fost acceptată o figură ca Oscar Mazerath al meu din *Blechtrommel*. El e raisonneur-ul cărții și totuși n-are nimic dintr-un erou pozitiv, iar autorul își interzice orice punct de vedere moralizator.

— Am constatat însă că în Franța, atunci cînd au fost traduse, romanele d-voastră n-au întîmpinat reacții similare. Acolo, de pildă, crudițiile din *Blechtrommel* n-au surprins? — În Franța, publicul cititor s-a obișnuit cu călcarea unor din aceste tab-uri. În Germania, anumite probleme mai rămîn încă tabuizate. De altfel, cred că fiecare societate păstrează asemenea tab-uri, firește de diferite tipuri. Mă întreb, de exemplu, dacă la d-voastră ar fi fost acceptată o figură ca Oscar Mazerath al meu din *Blechtrommel*. El e raisonneur-ul cărții și totuși n-are nimic dintr-un erou pozitiv, iar autorul își interzice orice punct de vedere moralizator.

— Ați pomenit de coincidențe, Domnule Grass. Iertă-mă că interzic. Această tehnică a implicării hazardului în narative e foarte frecventă în cărțile d-voastră. Sînt produc deseori coincidențe (Oscar Mazerath asistă la asaltul poștei în Danzig, trupa de pitici din care face parte dă spectacole la zidul Atlanticului, etc.) au loc întîlniri puțin probabile între oameni depărtați prin evenimente (ca în *Hundejahre* și *Katz und Maus*), ș.a.m.d. E aici o anumită concepție a d-voastră despre ce poate și ce nu poate arăta romanul? Sau mai exact, vin de la o discuție despre roman finit la Viena.

na. Ce înțeles dați d-voastră noțiunii de realism în romane? — În romanele mele grănită dintre fantezie și realitate nu e niciodată foarte categoric trasată. Sînt pasaje de un realism dur, exact și alte de care imaginația contribuie în mod covârșitor. Cred însă că numai așa pot prezenta cu adevărat realitatea de care mă ocup, pentru că ea însăși are această natură. Dacă as fi ales altă cale as fi trădat totmai realismul în sensul lui profund. Iată-mă dar existînd unele romane intitulase realiste, care prin realitatea strict ficțională pe care o înfățișează merită mai degrabă a fi numite suprealiste, decât am da termenului o accepțiune strict semantică. Sîndcă ele se situează în afara realității adevărate. — Tot în aceeași ordine de idei și în legătură cu discuțiile de la Viena (constată că le-ați urmărit, era de altfel vorba să veniți și d-voastră, ce credeți despre soul roman? — M-au interesat foarte mult experiențele noului roman însă numai atîta vreme cît nu s-au constituit într-un corp doctrinar. E de reținut pentru orice prozator ideea descrierii suprafețelor și a

figurilor sau acțiunilor văzute din afară. — Cred că recunosc astfel de preocupări chiar în felul cum înțepe *Hundejahre*. — Da. Dar Robbe-Grillet, pentru care am multă stimă ca romanier, ține prea mult să facă din experiențele sale o școală. La el și la Butor, ultimele scrieri se resimt de pe urma aceasta. Teoria lui face impresia că ținde să învingă creația spontană. Mă interesează mai mult în momentul de față, ceea ce fac Claude Simon și Nathalie Sarraute. Eu cred că romanul trebuie să rămîină deschis și să nu devie niciodată ilustrarea unei ideologii, fie ea și literară. — Știu, domnule Grass, că aveți și preocupări plastice. Văd pe biroul d-voastră o mulțime de creații colorate și de astuzie grafice. Mi-ați putea spune ceva despre aceasta și două activități a d-voastră, care răzbat și în romane: Oscar Mazerath face scormie la sea pietre, Eduard Amsel fabrică fascinante spectri de păduri. — Am început ca sculptor, desenator și grafician. Am două cărți, care se compun din texte și desene. Imi lu-

tez singur coperțile. Figura toboșarului meu a devenit populară. Eu am executat-o și am satisfacția să văd că o editură engleză și-a luat-o chiar ca emblemă. Iată, ediția aceasta din piesa mea *Der Onkel* pe care te rog să o primești ca amintire cuprinde cîteva ilustrații făcute de mine, poate veți reproduce una împreună cu interviul. Și coperțile broșurilor pe care le-am vîndut în campania prezidențială: *Ich klege an!* (Acuz!) și *Der Kaisers neue Kleider* (Hainele noi ale împăratului) mi le-am desenat singur.

— În legătură cu participarea d-voastră la lupta electorală directă, ce motive v-au determinat la asemenea acțiuni, care așa cum știu v-au creat și nu puțin inimizități.

— Sînt de părere că intelectualul nu trebuie să rămîină izolat de problemele politice pentru că ele îl implică pînă la urmă fie că vrea sau nu vrea. Socotesc că e cel mai bine să-și spună cuvîntul direct, așa cum am făcut-o, nu sînt cea la ușa încăperii unde alții discută.

— E posibil, domnule Grass, că una din cărțile d-voastră să se traducă și la noi. Ce-mi puteți spune pentru cititorii d-voastră din România?

— Am prea puține cunoștințe din păcate despre țara d-voastră. Dacă stau să mă gîndesc, uite imi amintesc. Eu sînt, cum știu, și sculptor și Brâncuși a fost român. E un lucru pe care nu-l voi uita niciodată, pentru că port opelei lui o mare admirație. Il socotesc de asemenea pe Eugen Ionescu unul din cei mai iluștri scriitori contemporani. Aș fi bucurat să cunosc țara și poporul care a dat asemenea spirite.

— Am început ca sculptor, desenator și grafician. Am două cărți, care se compun din texte și desene. Imi lu-

atlas liric
EUGENIO MONTALE

Eugenio Montale, unul din cei mai mari poeți italieni contemporani, s-a născut în 1896 la Genova. Personalitate singulară, greu de fixat în cîteva cadre sumare, poetul Oaselor de sepie (1921) și al Prilejurilor (1939), „om concentrat ce privește în sine”, bîntuit de neliniștea singurătății și aurorelor de experiența reflecției, construcției ce o arhitectură a cuvintelor gravă, retrasă în contemplație, o lume clasică recitigată, ca o efigie.

Cumpăna fîntinii lunecă ușor, apa urcă și-n lumină se scufundă. Tremură o amintire în ulcior, rîde o imagine în undă. Îi-apropii chipul diafan de mine: se preface trecutul, îmbătrînește, unui aloua aparține...

O, deja game roata, te redă întunecatului adinc, viziune, o distanță ne despartă.

Am înțeles că totul s-a tulburat în jur văzîndu-te oprită, dezarmată, străind de vorbire a mai multă ta: doar mormur departe era marea în lumină.

Trecu peste albastru n dans fugă de fluturi, o ramură se scutură în soare. Niciun lucru apropiat nu-și găsea cuvintele, și era o mea, a noastră, credința na neștiutoare.

STATUIE-MENHIR DIN EPOCA DE BRONZ. (Din *Alteorien* imaginat și sculptat modelate de André Malraux, N.R.F. - „Pleiade”)

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

Edicrea Academiei de științe bulgare a ocaz recent de sub *tipar Antologia literară și științifică românească în secolele XVII-XIX*. Lucrarea conține fragmente din operele celor mai importanți reprezentanți ai gândirii filozofice, social-politice și științifice din România, care și-au adus în acea perioadă aportul la propagarea ideilor materialiste.

Antologia conține un amplu studiu semnat de acad. G. I. Gelian, în care se face o analiză și o apreciere a moștenirii progresiste în istoria gândirii filozofice românești.

Editura *Narodna Kultura* din Sofia a publicat de curînd o culegere cuprinzînd povestiri ale scriitorilor români clasici și contemporani. Cititorul bulgar are posibilitatea să cunoască astfel,

Un număr recent al ziarului *Journal de Genève* (25/9/1965) rezervă o pagină aniversării a treizeci de ani de la moartea lui Panait Istrati prezentat de criticul Alexandru Oprea în articolul *Panait Istrati sau întoarcerea lui la rădăcini*. Pagina este completată de o scurtă cronologie biografică Panait Istrati în Elveția și o fotografie a scriitorului făcută la Geneva în 1928.

Revista *Voprost literatury* din Moscova își dedică nr. 12/1965 literaturii țărilor socialiste. Al. Oprea semnează în acest număr studiul *Tînăra școală de novelistică*. Dumitru Micu, Tiberiu Uta și Nicolae Țicu răspund la o anchetă pe tema *Scriitorul și vremea*. În articolul *Legături între literatură și știință*, I. Marinescu rezonează culegerea *Legăturile literare româno-ruse între cea de a doua jumătate a secolului XIX și începutul secolului XX* apărut în editura Nauka, Moscova, 1964. Sub titlul *Literatură română de astăzi*, I. Kojevnikov rezonează culegerea *Literatură și contemporaneitate*, București, EPL 1964.

Sub conducerea remarcabilului teatralog grec Marios Floritis apare anual la Atena un bogat almanah teatral (*Theatro*) care face un bilanț al spectacolelor artistice din Grecia.

Capitolul „Comedia și satira” din *Theatro* — 1965, este deschis cu o succintă prezentare a lui I. L. Caragiale și o notă despre piesa *O scrisoare pierdută*, care s-a jucat anul trecut la teatrul Diana de sub conducerea actorului Alekos Alexandrakis, (cunoscut publicului nostru din filmul *Cartierul viselor*).

Prin piese reprezentative, pe clasiicii literaturii noastre: Ion Creangă, I. E. Caragiale, Ion Slavici, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, George Calinescu. Alături de aceștia, în culegere figurează lucrări ale unor scriitori din tînăra generație ca Fanus Neagu, Nicolae Velea, Dumitru Radu Popescu și alții.

La Sofia a apărut culegerea de versuri *Pranik* (Sărbătoare) de Nikolai Zidarov. Singurul ciclu de traduceri înglobat în volum, intitulat *Antena Bucureștiului*, prezintă publicului bulgar poezii de Tudor Arghezi, George Calinescu, Demostene Botez, Mihai Beniuc, Marcel Bredaslu, Eugen Iebeleanu, Nina Cassian, Victor Tulbure, Tiberiu Uta, Ion Brad, Eugen Frunză, Veronica Porumbacu, A. E. Baconsky, Mioara Cremene, Nicolae Stoian.

ce e nou în literatura...

chineză

— Mulți scriitori chinezi din generația tînăra vin din rîndurile muncitorilor industriali, ale țăranilor și ale soldaților. Publicația lunară *Meng Ya* (Muguri) se ocupă cu descoperirea și încurajarea talentelor noi. Această revistă, care apare sub auspiciile filialei din Shanghai a Uniunii Scriitorilor Chinezi, înfrînă un tiraj de peste 100.000 de exemplare publică în fiecare an primele scrieri ale cîtorva sute de scriitori amatori, dintre care mulți devin poeți și prozatori cunoscuți.

— În ultima vreme în întreaga Chină au avut loc festivaluri teatrale, în care dramaturgia chineză contemporană a avut rolul predominant. Aceste festivaluri au stimulat piesele de calitate, cele mai bune fiind reprezentate în toată țara.

— Iată titlurile cîtorva dintre acestea: *Înfrîntă toate obstacolele!*, Li Shung-shuang, Săntărește sub lumina de neon, *Scriitori din Sud*, Ciprinidă o artă tematică largă, plină ca acacia de mai sus dînd în același timp să creze un stil propriu, vădit în construcția dialogului și a conflictului.

— Culegerea *Nuvels alese ale noulor scriitori*, apărută nu de mult la Editura Tineretului din R.F. Chineză înfrînă douăzeci douăzeci dintre cele mai cunoscute nuvels scrise în ultimii trei ani de tînăra generație. Dovedind o bună cunoaștere a mediului și a problemelor pe care le tratează, scriitorii prezînți în culegere — oameni care lucrează în cele mai diverse locuri de muncă — reflectă schimbările produse în conștiința poporului, angajat în construirea Chinei noi.

— În acest an se comemorează 800 de ani de la moartea lui Wang An-shih (1021-1086), clasic al poeziei chineze. Om politic de seamă în timpul dinastiei Sung (960-1127), Wang An-shih a cunoscut crunta exploatare a țăranilor și adîncile contradicții ale timpului său iar creația sa poetică reflectă interesul pentru problematica socială. A rămas însă cunoscut și apreciat mai ales ca prozator și delicat creator de pasteleuri. Iată un exemplu (Prun înflorit): „Ramuri de prun înflorî colțul de zid / Înfloresc singurate-n înțir; / Dacă nu subțitil parfum ce plutește deasupra-mi, / Cine altcineva-mi va șopti despre zăpada crengilor?”

italiană

— Într-un număr recent din *Resto del Carlino* ce apare la Bologna, Giuseppe Bertolotti ocupîndu-se de soarta romanului, nu împărășește părerile aceluia care prevestește pierrea acestui important gen literar. În eseu său intitulat *Romanzi: morto o vivo?* el urmărește cum a evoluat forma epicii tradițională din secolul trecut pentru a corespunde gîntii și culturii moderne, prin aportul unor scriitori ca Joyce, Proust, Kafka, și alții. Bertolotti împarte pe „destructori și creatori” romanului în trei categorii. Mai întîi ar fi anumiți intelectuali dușmani din totdeauna ai operelor narativ-senzational-medioare, și, în cele din urmă, inovatorii aroganți, „stergînd tot ce a fost înainte lor din dorința de a porni de la zero”.

Concluzia lui Bertolotti este că: după cum romanul „s-a transformat și adaptat lumii de azi, el va continua să se transforme și să se adapteze schimbărilor viitoare”.

— Unele observații semnificative referitoare la criza romanului modern se găsesc, de asemenea, într-un număr al publicatului bimestrial de cultură *Il Protagonista*, editat la Roma. Într-o monografie dedicată romanierului italian Enrico Emanuelli, Autorul, Massimo Grillandi, analizînd opera narativă a lui Emanuelli consideră că acesta, atîcînd unele poziții proprii lui Camus, știe să meargă cu vremea, rămînînd totuși credincios și însuși, dovedind un atașament tenace pentru un adevăr real și totodată poetic. „El extrage un adevăr din altul într-o serie înfrînă și în cel scop se întrevece numai la finele narativului”.

— În studiul din revista *Il Protagonista* se analizează printre altele și modelul cum la reinnoarea romanului de azi concurează mijloace tehnice de avangardă specificie teatrului, filmelor și televiziunii, ca omisiuni, simul-taneități și revirisi, schimbări ale unghiului vizual și ale tensiunii anterioare create.

— În revista *Giornale dei poeti*, Filiberto Mazzoleni dedică un studiu poetului italian Corrado Govoni, decedat de curînd, în care elogiază adîncul umanism al poeziei acestuia. Evocarea se oprește în special asupra volumului *Aladino*, dedicat fiului poetului, ucis la Roma de SS-și în timpul războiului. „Aladino e poemul dragostei și durerei paterne. unul din documentele cele mai autentice ale literaturii moderne”, subliniază Filiberto Mazzoleni.

Tezu, koumo
занлауаи
с жубома
cu

prin piese reprezentative, pe clasiicii literaturii noastre: Ion Creangă, I. E. Caragiale, Ion Slavici, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, George Calinescu. Alături de aceștia, în culegere figurează lucrări ale unor scriitori din tînăra generație ca Fanus Neagu, Nicolae Velea, Dumitru Radu Popescu și alții.

GAZETA LITERARA

COMITETUL DE REDACȚIE: Tiberiu Uta (redactor șef); Teodor Bals; Ov. S. Crahmăliceanu (redactor șef adjunct); S. Damian; Ion Lăncrănjan (redactor șef adjunct); Eugen Simion; Haralamb Zîncă (secretar general de redacție).

Prezentarea grafică: Radu Georgescu